herpy

KAMELEONER

Meller's Chameleon

Trioceros melleri

Trioceros melleri er den største kameleonen på det afrikanske fastlandet. Den blir opptil 60 cm lang, har ett lite horn på snuten og lever i buskrike savanner og lyse skoger i Tanzania, Malawi og Mosambik. Arten krever svært mye plass, rikelig med vann og kjølige, fuktige netter, og hører bare hjemme hos en erfaren holder.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo melleri; Ensirostris melleri*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-60 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**300-500 g**
Levealder	**5-14 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Savanne og tørrskog**
Vanskelighetsgrad	**Ekspert**

STELL

Min. terrarium	**120 × 90 × 150 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-28 °C**
Varmeplass	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**40-100 %**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 2
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**15-80 egg**
Kull per år	**1**
Inkubasjon	**180-270 dager** ved 24-26 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Trioceros melleri er den største kameleonen utenfor Madagaskar. Voksne dyr måler vanligvis 30-60 cm til sammen, halen medregnet, og veier 300-500 g. Enkelte svært store dyr når 76 cm og over 600 g. Hunnen er litt mindre enn hannen og har svakere utviklede kammer.

Kroppen er kraftig, og halen er forholdsvis kort, omtrent en tredjedel av kroppslengden. Hodet er lite og avlangt, med en skarp midtkam fra øynene til snuten, som har ett lite horn. Nakkelappene er sterkt forstørret, og på strupen ligger det langsgående rader med store, kornete skjell. Grunnfargen er mørk skoggrønn med gule og hvite bånd og flekker på sidene.

Fargeskiftet speiler stemning og helse. Mild uro viser seg som mørke flekker som blir til svart marmorering når dyret blir mer opprørt. Kraftig stress gjør dyret først kullgrått og så hvitt med gule striper. En syk kameleon kan være flekkete i brunt, grått, rosa eller hvitt, mens en drektig hunn er svart, kremfarget og grå og tydelig utspilt av egg.

Artsnavnet *melleri* hedrer legen og botanikeren Charles James Meller (1836-1869), som reiste med Livingstone i det nåværende Malawi og skaffet dyret som arten ble beskrevet etter i 1865.

Hannene er svært aggressive mot artsfrender, hunnene litt mindre. Overfor mennesker varierer atferden fra sky til moderat aggressiv. Viltfangede dyr har ofte en tung parasittbelastning og klarer seg dårlig i fangenskap, så arten bør bare anskaffes som oppdrettet dyr.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Trioceros melleri lever i Øst-Afrika: i kystlandet i Tanzania, i Malawi og i nordlige Mosambik. Den finnes særlig fra havnivå og opp til omtrent 800 m, men i det sørlige Malawi også høyere, og typelokaliteten er Zomba-fjellet. Arten regnes som vanlig i sitt område. I byer som Blantyre i Malawi ser man ofte dyrene i hager og på veier, særlig i regntiden.

Klimaet varierer mellom bestandene. Når man kjenner dyrets opprinnelsesområde, kan forholdene etterlignes tettere.

> **Naturlig utbredelse:** Malawi, Mosambik og Tanzania.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i buskrike savanner, skogkanter og lysåpne skoger, hvor den holder seg høyt oppe i trær og busker. Den beveger seg langsomt rundt grenen, slik at den hele tiden har grenen mellom seg og en iakttaker. Synet er skarpt, og den oppdager fare på lang avstand.

Klimaet har regntid fra oktober til mai og tørketid resten av året. Dagslengden er nær 12 timer hele året og høyst omtrent 13 timer i desember. I Tanzania når dagtemperaturen i regntiden opp til omtrent 32 °C, og natten ligger på 21-23 °C. I tørketiden er det 27-28 °C om dagen og 16-17 °C om natten. I Malawi er det litt kjøligere, med opptil omtrent 29 °C om dagen og 20 °C om natten i regntiden og omtrent 24 °C om dagen og 14-15 °C om natten i tørketiden. I regntiden går hannene på jakt etter hunner, og hunnene søker eggleggingssted, så dyrene ferdes mer på bakken.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr trenger et terrarium på minst 120 × 90 × 150 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre. Arten blir stor og tung, og et helt rom eller en stor voliere er ikke for mye. Unge dyr kan en kort periode bo i 60 × 60 × 60 cm, men vokser raskt ut av det. Ett dyr per terrarium, også hunner, og dyrene må ikke kunne se hverandre. Fri flukt i et stort rom med flere adskilte solplasser og vanningspunkter er en mulighet for den erfarne, men det krever mye plass og tilsyn.

Velg et nett-terrarium med ramme av metall eller tre, slik at det blir god ventilasjon og mugg ikke får feste ved den høye nattfuktigheten. Plasser terrariet så høyt at dyrets øyne er over dine, for det gir ro.

Innred med mange kraftige grener og lianer i flere høyder, store levende planter som ficus og pothos og både en åpen solplass og skyggefulle, tette områder. Grenene må kunne bære et tungt dyr. Bruk ikke jord eller mose som bunn, for de holder på vannet; en fast bunn med avløp og en bøtte under fjerner overskuddsvann.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Dagtemperaturen i terrariet skal være 22-28 °C, og på solplassen under lampen 29-32 °C. Dyr fra kysten av Tanzania trives best i den varme enden av spennet. Om natten skal temperaturen falle til 15-20 °C. Det tydelige fallet mellom dag og natt er en del av artens rytme, og en varm leilighet kan kreve kjøling om sommeren.

For mye varme tørker ut dyret og gir varmestress, og for lav temperatur forstyrrer fordøyelsen. Heng varmelampen over terrariet i en avstand der varmen er mild, og kontroller overflatetemperaturen på solplassen med et IR-termometer. Kameleoner merker forbrenning dårlig, så start heller for lavt enn for høyt.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal følge døgnet: 40-50 % om dagen og over 90 % om natten. Konstant fukt gir luftveisinfeksjoner og sopp, så alle overflater må tørke opp i løpet av dagen. Sørg for luftbevegelse når fuktigheten er høy.

Nattfuktigheten skapes med et tåkeanlegg eller en ultralydfukter og sprøyting. Dyret drikker vanndråper fra bladene, ikke fra en skål, og er en langsom drikker. Et dryppanlegg med stor vannbeholder eller et sprinkleranlegg sikrer at dråpene er der, flere ganger om dagen. Dyret må ha rikelig med vann hver dag, for det går raskt tilbake hvis vannet svikter. To digitale

hygrometre i hver sin ende av terrariet viser om døgnrytmen holder.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og trenger kraftig lys 12 timer i døgnet. Bruk et T5 HO-UVB-rør i en enkeltreflektor over terrariets lengde, og suppler med fullspekter- eller plantelys, slik at plantene trives.

UVB er nødvendig for kalkopptaket. Arten regnes til Ferguson-sone 2: den soler seg av og til og sitter ellers i delvis skygge. Sikt mot en UV-indeks på 2-3 på solgrenen og lavere i resten av terrariet. Avstanden avhenger av røret: et rør på 6 % sitter omtrent 15 cm fra solgrenen, et på 12 % minst 30 cm. Dyret må kunne trekke seg ned i skygge. Kontroller med en UV-måler, og bytt røret etter produsentens anvisning.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

T. melleri er insektetere. Gi varierte, store fôrdyr: sirisser, gresshopper, kakerlakker, silkeormpupper, vandrende pinner og larver av svart soldatflue. Arten kan ta små virveldyr i naturen, men det er ikke nødvendig i fangenskap.

Unger får bananfluer og små sirisser flere ganger om dagen og går etter omtrent tre uker over til husfluer og større sirisser. Voksne dyr får 1-2 store insekter daglig eller annenhver dag. Gi fôret med pinsett mellom grener og blader, slik at dyret jakter naturlig og ikke svelger bunnmateriale.

Fôrdyrene må være fôret med grønt og korn. Dryss kalk uten D3 på de fleste måltidene, gi kalk med D3 omtrent én gang i uken og multivitamin høyst én gang i måneden. Arten tåler overdosering dårlig og kan få ødem.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten holdes enkeltvis hele livet. Hanner er sterkt territoriale, og selv et par i et stort terrarium gir problemer; to dyr samles bare kortvarig til paring. Hunnen er litt mildere, men heller ikke egnet til gruppehold.

Dyret er et utstillingsdyr og ikke et kjæledyr. Overfor mennesker kan det være sky eller moderat aggressivt og viser det ved å gjespe, blåse seg opp og bli mørkt. Gi et nytt dyr 1-2 uker i fred og unngå håndtering med mindre det er nødvendig. Stress viser seg som mørke flekker og svart marmorering, og det gir sykdom på sikt.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnen er litt mindre enn hannen og har mindre midtkam foran øynene og svakere ryggkam og nakkelapper. Hannen er kraftigere og har større nakkelapper. Alder og vekt ved første avl er ikke dokumentert.

Hunner kan lagre sæd og legge flere kull måneder etter én enkelt paring.

PARRING

Avl er vanskelig og krever svært stabile forhold. Regntid og tørketid i naturen gir en sesongrytme, og parringen følger regntiden, når hannene oppsøker hunnene. Dyrene må ikke holdes sammen som par. Før hunnen til hannens terrarium og skill dyrene så snart parringen er over eller hunnen avviser. Et par som holdes sammen hele tiden, viser sjelden god paringsatferd.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger ett kull i året på 15-80 egg. Den drektige hunnen skifter farge til svart, krem og grå og blir tydelig rund. Gi henne en eggleggingsbeholder med en dybde på omtrent 30 cm fylt med fuktig sand eller perlitt, slik at hun kan grave. Uten et egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og det kan være dødelig.

Etter eggleggingen må hunnen ha næringsrik føde og ekstra kalk for å komme seg.

INKUBASJON

Eggene flyttes til en rugemaskin med fuktig, luftig substrat som perlitt eller vermikulitt. Temperaturen skal være stabil på 24-26 °C og luftfuktigheten omtrent 70 %. Rugetiden er 6-9 måneder. Svingninger i forholdene gir døde fostre, så bruk en termostat og kontroller daglig.

Om en kjølig periode under rugingen er gunstig, slik som hos flere andre kameleoner, er ikke kjent.

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger er omtrent 10 cm lange. De må ha små fôrdyr, bananfluer og små sirisser flere ganger om dagen de første tre ukene, deretter husfluer og større sirisser. Dryss fôret med kalk, slik at skjelettet utvikler seg riktig.

Hold hver unge for seg i et hybridterrarium med samme klima som de voksne, med høy nattfuktighet og rikelig med løv. De unge dyrene flyttes opp i større terrarier etter hvert som de vokser.

Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet:

- Parasitter hos viltfangede dyr, både tarmorm og filarier under huden. Medisinsk ormekur som dreper alle filarier på én gang, kan gi et livsfarlig sjokk, og kirurgisk fjerning er ofte tryggere. Dyret bør derfor alltid være oppdrettet.
- Dehydrering hvis dryppanlegget eller sprøytingen uteblir; arten går raskere tilbake enn mange andre kameleoner.
- Luftveisinfeksjoner og sopp ved konstant høy fuktighet og stillestående luft.
- Beinskjørhet (MBD) ved for lite UVB eller kalk.
- Ødem og skader ved overdosering av vitaminer, særlig A og D3.
- Brannsår fra varmelampen.
- Eggstokkproblemer hos hunner uten egnet eggleggingsplass.

Vei dyret hver måned. Kontakt en veterinær med erfaring med krypdyr ved opphørt fôropptak, slapphet, mørk farge eller pustebesvær.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.